

Samráðsvettvangur um leið Íslands til aukinnar hagsældar

Sjötti fundur – 27. nóvember 2013

SAMRÁÐSVETTVANGUR
UM AUKNA HAGSÆLD
Iceland Growth Forum

Sjötti fundur Samráðsvettvangs um aukna hagsæld

27. nóvember 2013

8:00-8:30	Mæting – Kaffi og morgunmatur við komu	
8:30-9:30	Umræður um innlenda þjónustugeirann	Meðlimir Samráðsvettvangsins
9:30-10:00	Auðlindageirinn	Daði Már Kristófersson Ráðuneytisstjórar
10:00-10:30	Umræður um auðlindageirann	Meðlimir Samráðsvettvangsins
10:30-10:45	Kaffihlé – léttar veitingar í boði	
10:45-11:45	Umræður um auðlindageirann	Meðlimir Samráðsvettvangsins
11:45-12:00	Samantekt og næstu skref	Ragna Árnadóttir Katrín Olga Jóhannesdóttir

Hvaða markmið vorum við sammála um?

1

Skapa gagnsæa og heildstæða samantekt á leiðum til að auka langtímahagvöxt á Íslandi

2

Stuðla að uppbyggilegri og málefnalegri umræðu um langtímastefnu í efnahagsmálum

3

Meta hversu breið samstaða geti náðst um grunnmynd að framtíðaráætlun til aukinnar hagsældar

Markmiðið er að klára umræður um tillögur verkefnisstjórnar 22. janúar og ákvörðun tekin um framhaldið.

Í dag munum við taka tillögur í innlenda þjónustugeiranum og auðlindageiranum til frekari umfjöllunar

Aukin hagsæld á Íslandi

Innlend þjónusta

- Auðvelda aðgang að mörkuðum
- Nýta stærðarhagkvæmni
- Auka skilvirkni í reglusetningu og eftirliti

Auðlindageirinn

- Hámarka verðmæti í orkugeiranum
- Skapa aukin verðmæti í ferðaþjónustu
- Auka skilvirkni í auðlindageirinum

Alþjóðageirinn

- Tryggja aðgengi að hæfu vinnuafli
- Auka skilvirkni í þekkingar- og nýsköpunarþróun
- Auka fjárfestingu

Opinber þjónusta

- Sameina og efla einingar ríkisins
- Auka skilvirkni í innkaupum
- Tryggja skilvirkt menntakerfi

Þjóðhagsrammi

- Meginþættir hagkerfisins, þ.e. fjármál hins opinbera, peningamál, forsendur á vinnumarkaði og fyrirkomulag húsnæðismála

- **Innlend þjónusta – umræður**
- Auðlindageirinn – stöðumat og umræður
- Kaffihlé
- Auðlindageirinn – umræður
- Samantekt og næstu skref

Eftirfarandi tillögur voru lagðar fram til að auka framleiðni í innlendri þjónustustarfsemi

Sterk umgjörð samkeppni

- 1 Stjórnvöld og atvinnulíf starfi saman að eflingu samkeppnisumhverfis
- 2 Stjórnvöld framkvæmi samkeppnismat við reglusetningar
- 3 Stuðlað verði að aukinni samkeppni á búvörumarkaði

Skilvirkt rekstrarumhverfi

- 4 Ráðist verði í áttak til að einfalda regluverk
- 5 Neysluskattar verði jafnaðir og einfaldaðir
- 6 Áskorunum vegna skuldsetningar atvinnulífs verði mætt með skilvirkum hætti

Dagskrá

- Innlend þjónusta – umræður
- **Auðlindageirinn – stöðumat og umræður**
- Kaffihlé
- Auðlindageirinn – umræður
- Samantekt og næstu skref

Auðlindageirinn

Við leggjum fram 7 tillögur sem ætlað er að stuðla að stöðugleika og verðmætasköpun í auðlindageiranum

Auðlindir í heild

① Samræmd stjórnun auðlinda

Orkumál

② Straumlínulagað leyfisveitingarferli

③ Arðbærari orkuframléiðsla

④ Tækifæri í sæstreng

Ferðapjónusta

⑤ Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða

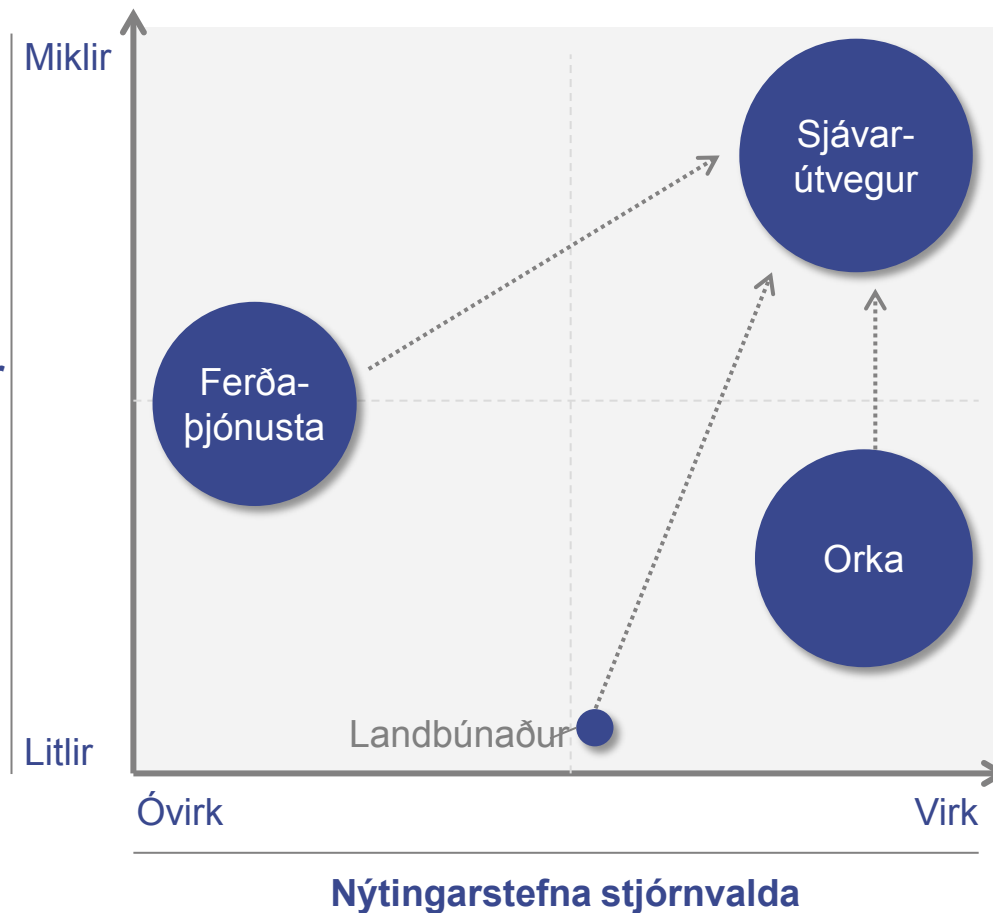
Sjávarútvegur

⑥ Langtímasamningar í fiskveiðum

Landbúnaður

⑦ Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Vegna framlags náttúruauðlinda þurfa stjórnvöld að móta ramma auðlindageirans með virkari hætti en í öðrum greinum

- Framlag til landsframléiðslu (stærð)
- ..... Æskileg þróun ramma og nýtingarstefnu

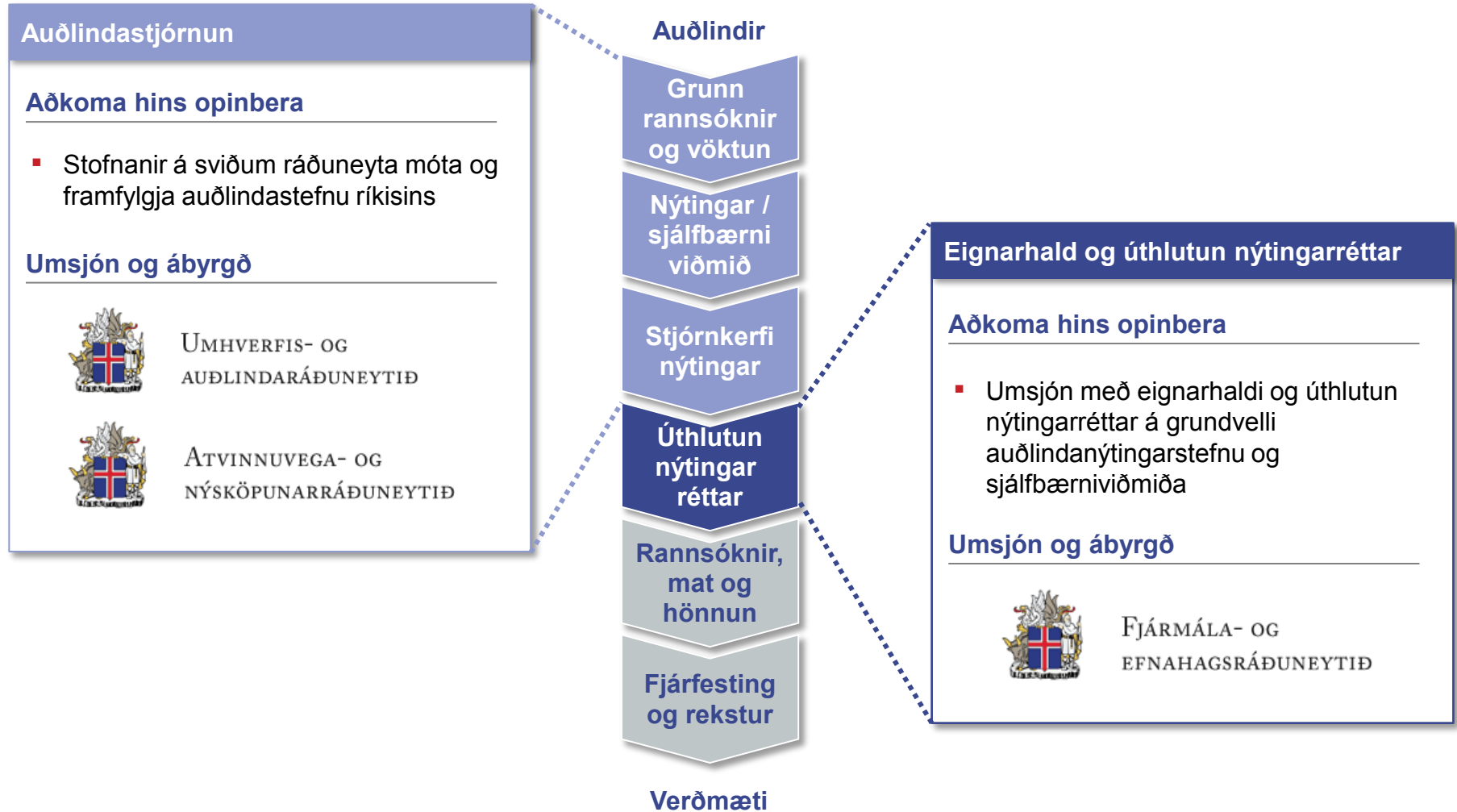
- Áhrif þess ramma sem stjórnvöld sníða í kringum nýtingu auðlinda hefur mikil áhrif á **sjálfbærni og virðisauka** auðlindageirna
- Stjórnvöld ættu því að móta **nýtingarstefnu með virkum hætti** til að stuðla að hagkvæmri ráðstöfun auðlinda
- Samhliða er nauðsynlegt að tryggja að þeir **rekstrarhvatar sem ramminn myndar skili arðsemi** innan viðkomandi greina

Samræmd stjórnun auðlinda

Við leggjum til einfaldara fyrirkomulag með skýrri hlutverkaskiptingu sem hámarkar virði auðlinda í opinberri eigu

Undir nýju fyrirkomulagi er aðkoma hins opinbera að auðlindanýtingu með tvennum hætti

Nýtingarréttur er meðhöndlaður í samræmi við stöðu verkefna og ný verkefni boðin út með tveggja þrepa útboðsferli

Þrjú stig nýtingar og meðhöndlun

Þegar í nýtingu

- Langtíma nýtingarsamingar komi í stað núverandi fyrirkomulags
- Leigugjald ákvarðist út frá sögulegum greiðslum og/eða arðsemi

Nýting þegar skipulögð

- Langtíma nýtingarsamingar komi í stað núverandi fyrirkomulags
- Leigugjald ákvarðist út frá arðsemi fyrirhugaðrar nýtingar

Ný verkefni

- Úthlutað undir stöðluðu tveggja þrepa fyrirkomulagi

Útboðsferli nýrra verkefna

Auglýsing

- Rammi um nýtingu ákvarðaður í samvinnu við fagráðuneyti
- Auglýst eftir tilboðum

Forval

- Tilboð metin á grundvelli ramma
- Ef fleiri en einn aðili uppfyllir skilyrði forvals er haldið áfram
- Annars er gengið til samninga

Uppboð

- Uppboð meðal aðila sem uppfylltu skilyrði forvals
- Fyrst og fremst keppt í verðum þar sem önnur skilyrði hafa verið tryggð í forvali

Úthlutun

- Úthlutað út frá skilgreindri nýtingarstefnu og ramma stjórnvalda

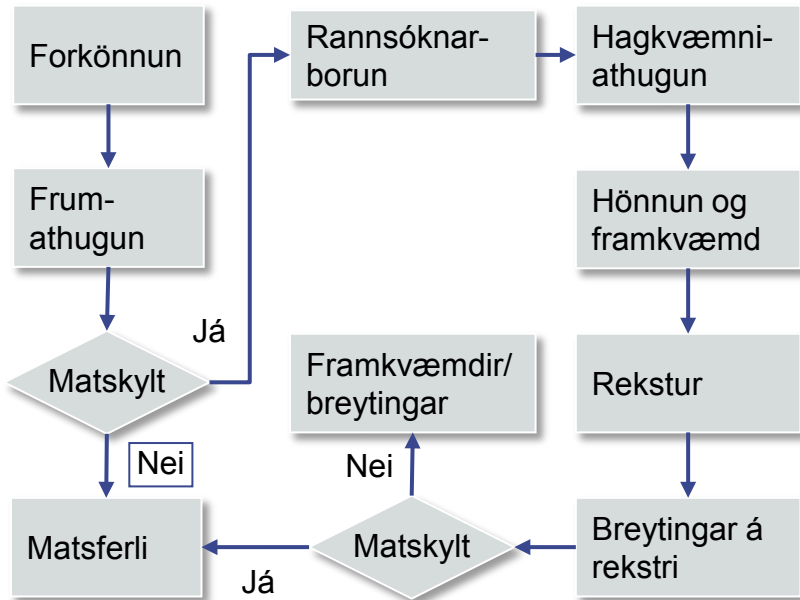
Straumlínulagað leyfisveitingarferli

Núverandi leyfisveitingarferli dregur úr fjárfestingu í auðlindagreinum

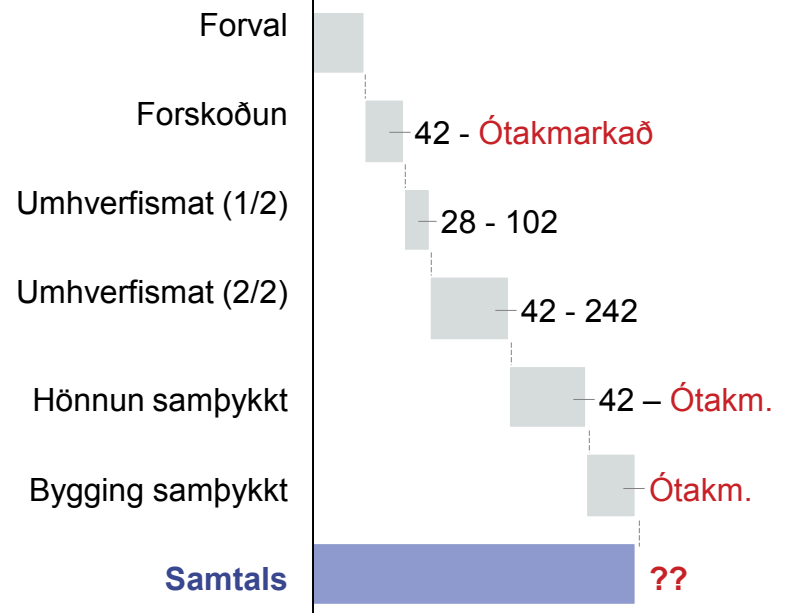
Flókið ferli

Dæmi um leyfisveitingarferli í jarðvarma

Ótakmarkaðir afgreiðslufrestir

Afgreiðslutími, dagar

Minni fjárfesting

Fara þarf frá núverandi fyrirkomulagi, þar sem nær allar stofnanir koma að öllum stigum leyfisveitingaferlisins

Núverandi kerfi

- Hver stofnun sem kemur að umsókn athugar öll stig ferlisins í hver skipti

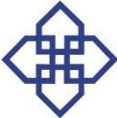
Orkustofnun

Umhverfisstofnun

Skipulagsstofnun

Sveitarfélag

Heilbrigðisnefnd

Umsókn

Orkunýting og
rannsóknir

Umhverfisáhrif

Matsskylda og
skipulag

Framkvæmda-
leyfi og skipulag

Starfs- eða
rannsóknarleyfi

Svar

Nýtt fyrirkomulag

- Hvert rannsóknar- og umhverfisleyfi er afgreitt einu sinni af hverri stofnun

Orkustofnun

Umhverfisstofnun

Skipulagsstofnun

Sveitarfélag

Heilbrigðisnefnd

Arðbærari orkuframleiðsla

Hagsmunir Landsvirkjunar og þeirra sem fara með hlut hins opinbera í félaginu geta verið ólíkir

Arðsemissjónarmið

- Leitast við að hámarka **langtímavirði** félagsins
- Leiðin til þess er sjálfbær nýting þeirra orkuauðlinda sem fyrirtækið hefur nýtingarrétt yfir
- Fjárfestingar og vaxtarhraði eru ákveðin á viðskiptalegum forsendum

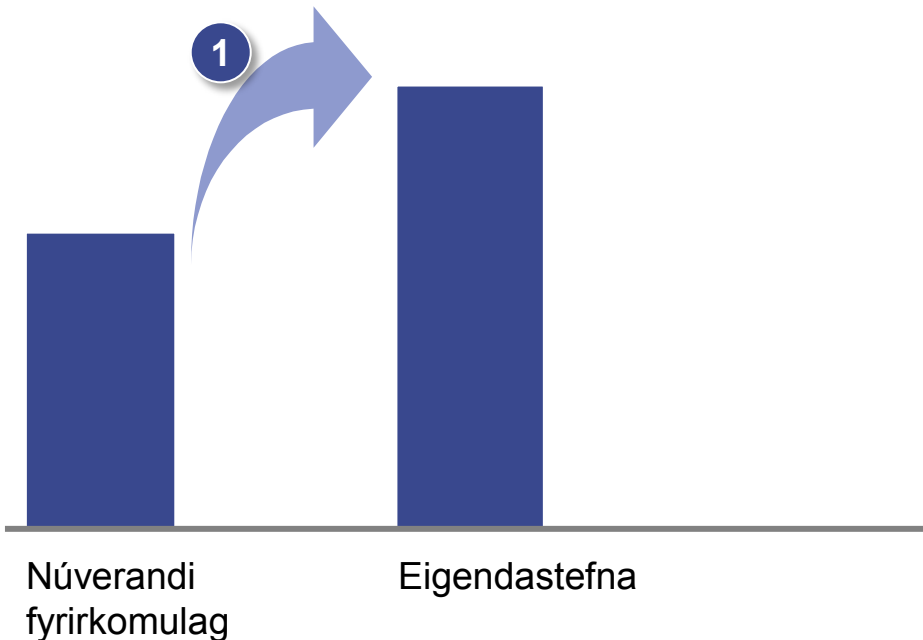

Pólitísk sjónarmið

- Leitast við að hámarka **ávinning þess sem fer með eignarhlut** í félaginu
- Tímamörk á setu kjörinna fulltrúa og takmörkuð ábyrgð eftir að henni lýkur getur leitt til ákvarðanatöku með skammtímahagsmuni fulltrúanna að leiðarljósi

Hið opinbera getur aukið virði eigna sinna í Landsvirkjun með eigendastefnu sem dregur úr pólitískum þrýstingi

Virði hlutar hins opinbera í Landsvirkjun

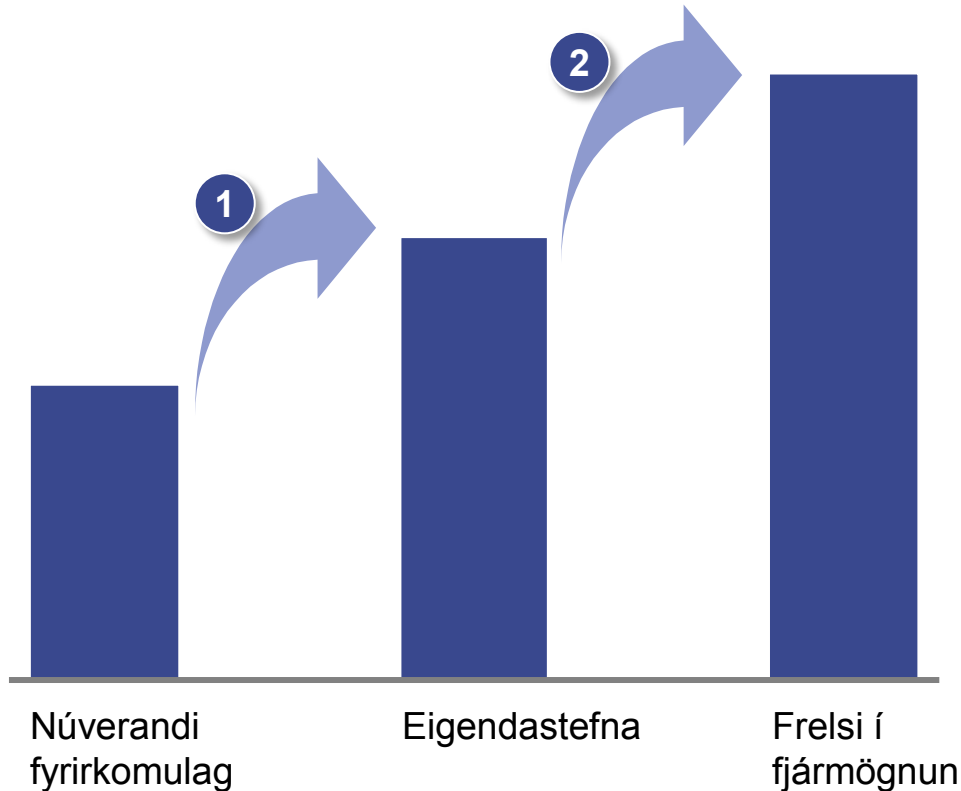
1

Eigendastefna

- **Útfærsla:** Ríki og sveitarfélög setja reglur um skipan stjórnarmanna og afskipti af rekstri
- **Áhrif:** Fjárfestingarákvarðanir batna, sem eykur arðsemi

Frelsi í fjármögnun myndi auka virði Landsvirkjunar enn frekar með því að gera félaginu kleift að vaxa á hagkvæmum hraða

Virði hlutar hins opinbera í Landsvirkjun

1

Eigendastefna

- **Útfærsla:** Ríki og sveitarfélög setja reglur um skipan stjórnarmanna og afskipti af rekstri
- **Áhrif:** Fjárfestingarákvarðanir batna, sem eykur arðsemi

2

Frelsi í fjármögnun

- **Útfærsla:** Útgáfa hlutafjár leyfileg að hluta, t.d. til óvirkra fjárfesta eins og lífeyrissjóða
- **Áhrif:** Hagkvæmur vaxtarhraði, sem getur aukið virði félagsins

Tækifæri í sæstreng

Einangrun íslenska raforkukerfisins eykur áhættu þess og tækifæri til aukinnar hagkvæmni glatast

Ófullnægjandi öryggi afhendingar

Truflanir í raforkuframleiðslu, t.d. vegna tæknilegra örðugleika eða náttúruhamfara gætu valdið **verulegum skaða fyrir orkufrekan iðnað** og skapað hinu opinbera háa bótaskyldu vegna orkusamninga

Óhagkvæm nýting orkunnar

Vatnsaflsvirkjanir héraðs þurfa að **fórna verulegu magni raforkuorku á hverju ári** með því að leiða vatn framhjá rafölum virkjana. Umframafli í raforkukerfinu þarf að vera verulegt til að tryggja afhendingaröryggi raforku til stóriðju en ekki er hægt að selja umframorkuna

Ófullnægjandi öryggi eftirspurnar

Samdráttur í eftirspurn eftir raforku, t.d. ef álver hættir framleiðslu héraðs, getur **skaðað orkuframleiðendur** verulega vegna hás fjármagnskostnaðar sem liggur að baki virkjunum

Ófullnægjandi arðsemi af auðlindinni

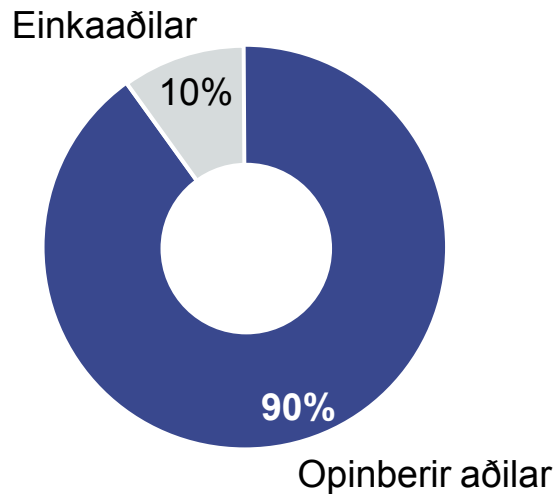
Lægra orkuverð héraðs vegna **veikrar samningsstöðu raforkuframleiðenda gagnvart orkukaupendum** fækkar hagkvæmum virkjanamöguleikjum og dregur því bæði úr arðsemi og magni auðlindarentu

Áhrif orkuverðs á kaupmátt heimila eru lítil vegna opinbers eignarhalds á raforkuframleiðslu og hás flutningskostnaðar

Opinbert eignarhald á orkuframleiðslu

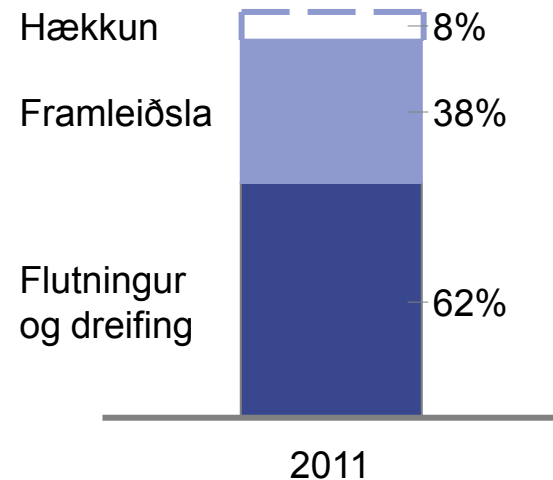
Eignarhald orkuframleiðslu, prósent

- Raforkuframleiðsla á Íslandi er að mestu í eign opinberra aðila, svo hærra raforkuverð skilar sér til baka í lægri álögum

Hár dreifingarkostnaður dempar hækkun

Raforkureikningu heimila m.v. 20% hækkun framleiðsluverðs raforku

- 20% hækkun á söluverði raforkuframleiðenda myndi einungis hækka raforkureikning heimila um 8%

Áður en hægt er að taka ákvörðun um sæstreng þurfa íslensk stjórnvöld að ná samningum við Breta um þrjú atriði

Efni samningaviðræðna

1. Aðgangur íslenskra orkuframleiðenda að stuðningi breskra stjórnvalda við framleiðendur endurnýjanlegrar orku
2. Ákvörðun söluverðs raforku gegnum sæstreng inn á bæði raforkukerfi
3. Rekstrarform og eignarhald á rekstraraðila sæstrengs

Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða

Þrískipt kerfi tekur tillit til ólíkra eiginleika ferðamannastaða

Vinsælustu ferðamanna-staðir

Lýsing

- Mjög vinsælir staðir og staðir þar sem þolmörkum er náð
- Krefst nægjanlegrar umferðar til að standa undir gjalddöku á staðnum

Fyrirkomulag gjalddöku

- Gjald tekið á staðnum til að fjármagna uppbyggingu og rekstur
- Rekstur ferðamannastaða í eigu ríkisins boðinn út tímabundið innan þess ramma sem nýtingarstefna ríkisins segir til um (sjá fyrri tillögu)

Aðrir ferðamanna-staðir

- Vinsælir staðir sem standa þó ekki undir gjalddöku á staðnum
- Bæði staðir í einkaeigu sem og í opinberri eigu

- Ferðakort veitir almennan aðgang að öllum stöðum innan flokks
- Lágmarkskröfur til staða sem taka þátt, t.d. hvað varðar aðstöðu og umferð

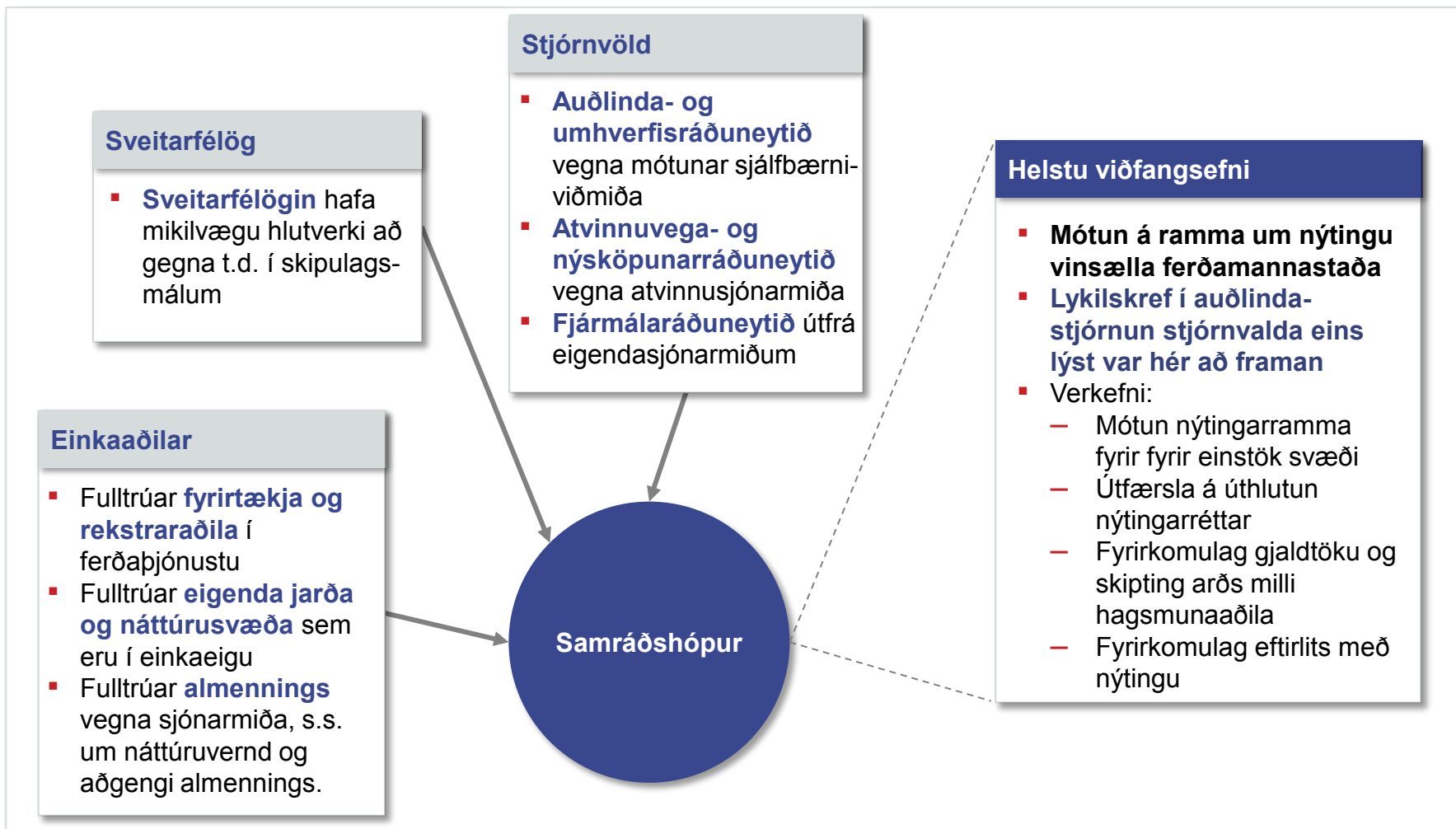
Framtíðar ferðamanna-staðir

- Staðir með takmarkaða umferð í dag sem gætu þó aflað sér vinsælda til lengri tíma lítið

- Ferðakort gæti nýst til kynningar slíkra staða
- Njóta ekki beinna tekna af ferðakorti

Við nánari útfærslu á lausninni er mikilvægt að koma á samvinnu stjórnvalda, sveitarfélaga og einkaaðila

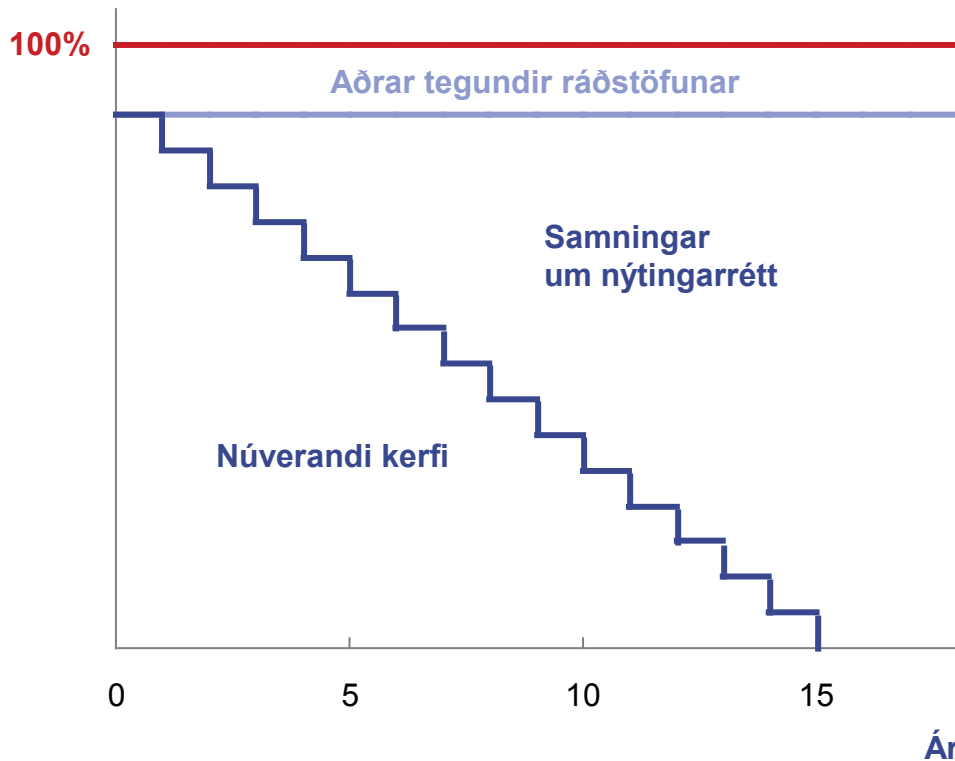

Langtímasamningar í fiskveiðum

Samningar um nýtingarrétt getur tekið við af veiðileyfagjaldi og náð þannig markmiðum um hagkvæmni, sátt og stöðugleika

Nýtt fiskveiðistjórnunarkerfi tæki smám saman við

Hlutfall úthlutaðs kvóta

Samningar um nýtingarrétt

Fyrirkomulag

- Tveir flokkar af aflahlutdeild: núverandi kerfi og ný tímabundin leyfi
- Nægjanlega langir samningar til að tryggja fyrirsjáanleika, t.d. til 15-20 ára
- Samningar framseljanlegir til að tryggja framleiðni í greininni
- Samningar boðnir út af hinu opinbera, sem er sanngjarnari gjaldtaka en núverandi veiðileyfagjald

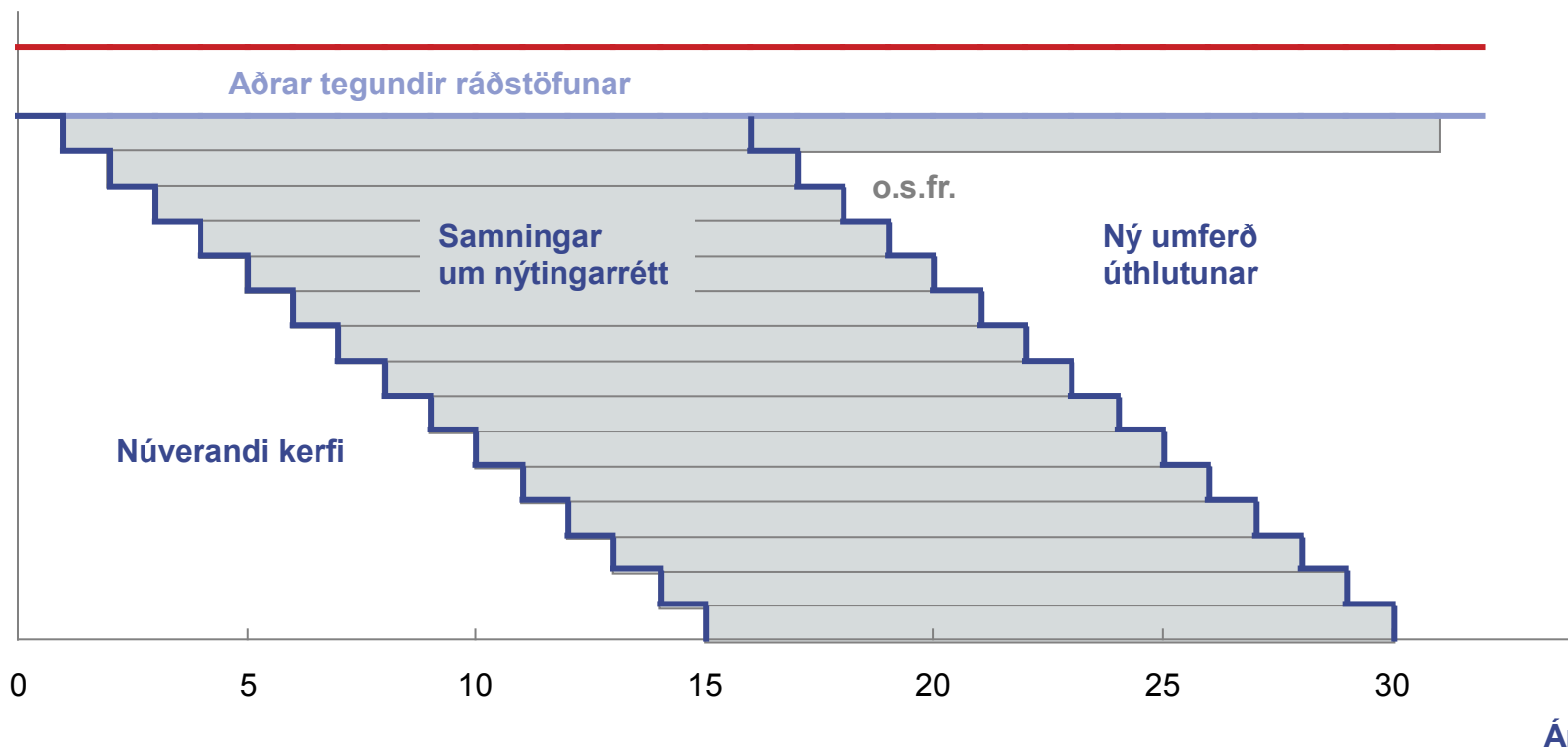
Afleiðingar

- Eignarréttindi nýtingaraðila skapa forsendur fjárfestingar og arðsemi
- Sala samninga skapar tekjur fyrir hið opinbera án þess að fórna skilvirkni

Sama magn nýtingarsamninga væri boðið út á hverju ári um ókomna framtíð

Samningum með föstum gildistíma væri úthlutað á hverju ári

Hlutfall úthlutaðs kvóta

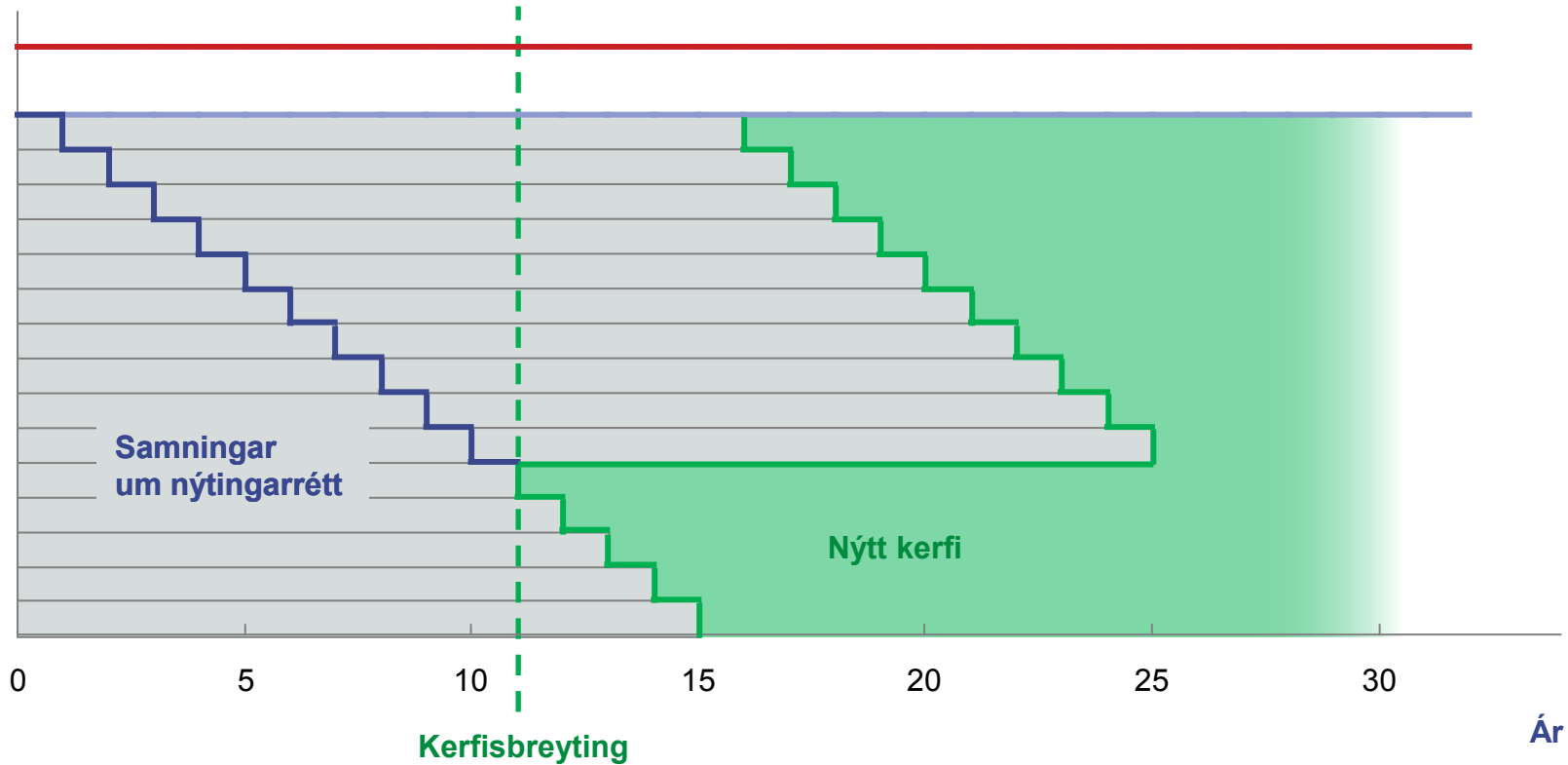

Samningar tryggja réttindi sem hverfa ekki við kerfisbreytingar og tryggja nýtingaraðilum því stöðugan rekstrargrundvöll

Fyrirsjáanleiki gagnvart kerfisbreytingum

Hlutfall úthlutaðs kvóta

100%

Þetta fyrirkomulag myndi endurheimta hagkvæmni og skapa bæði sátt og stöðugleika

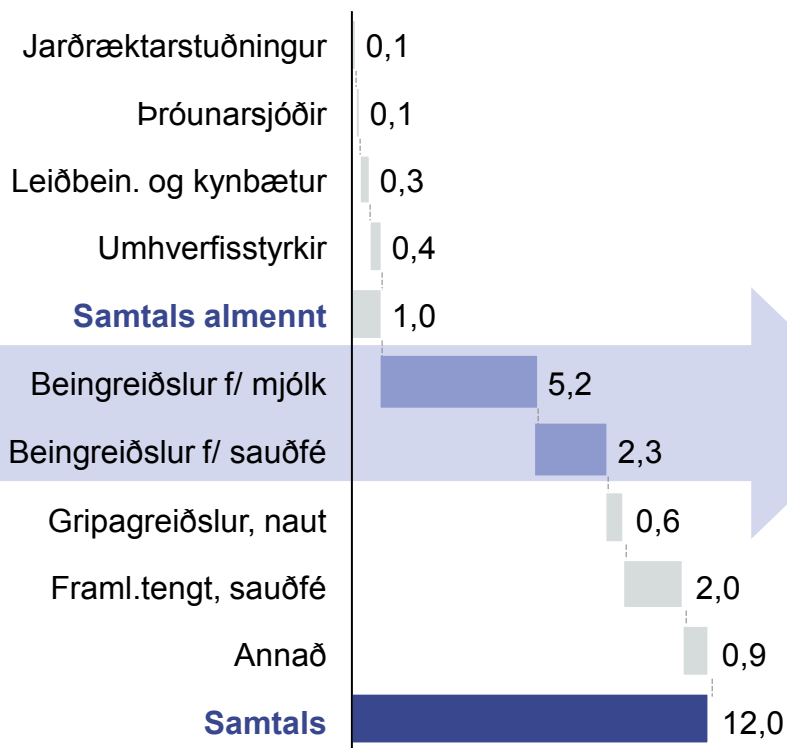

Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Landbúnaðarstuðningur í dag er að verulegu leyti bundinn framseljanlegum heimildum sem skila sér ekki til bænda

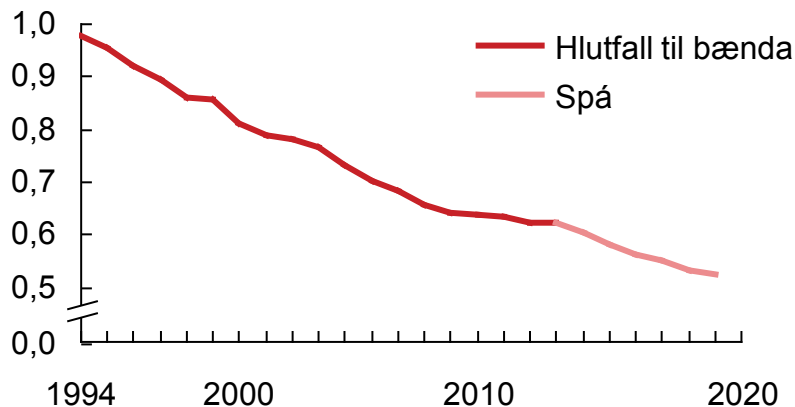
Minna en 10% af landbúnaðarstuðningi er almennur

Niðurgreiðslur í landbúnaði, ma. kr. (2012)

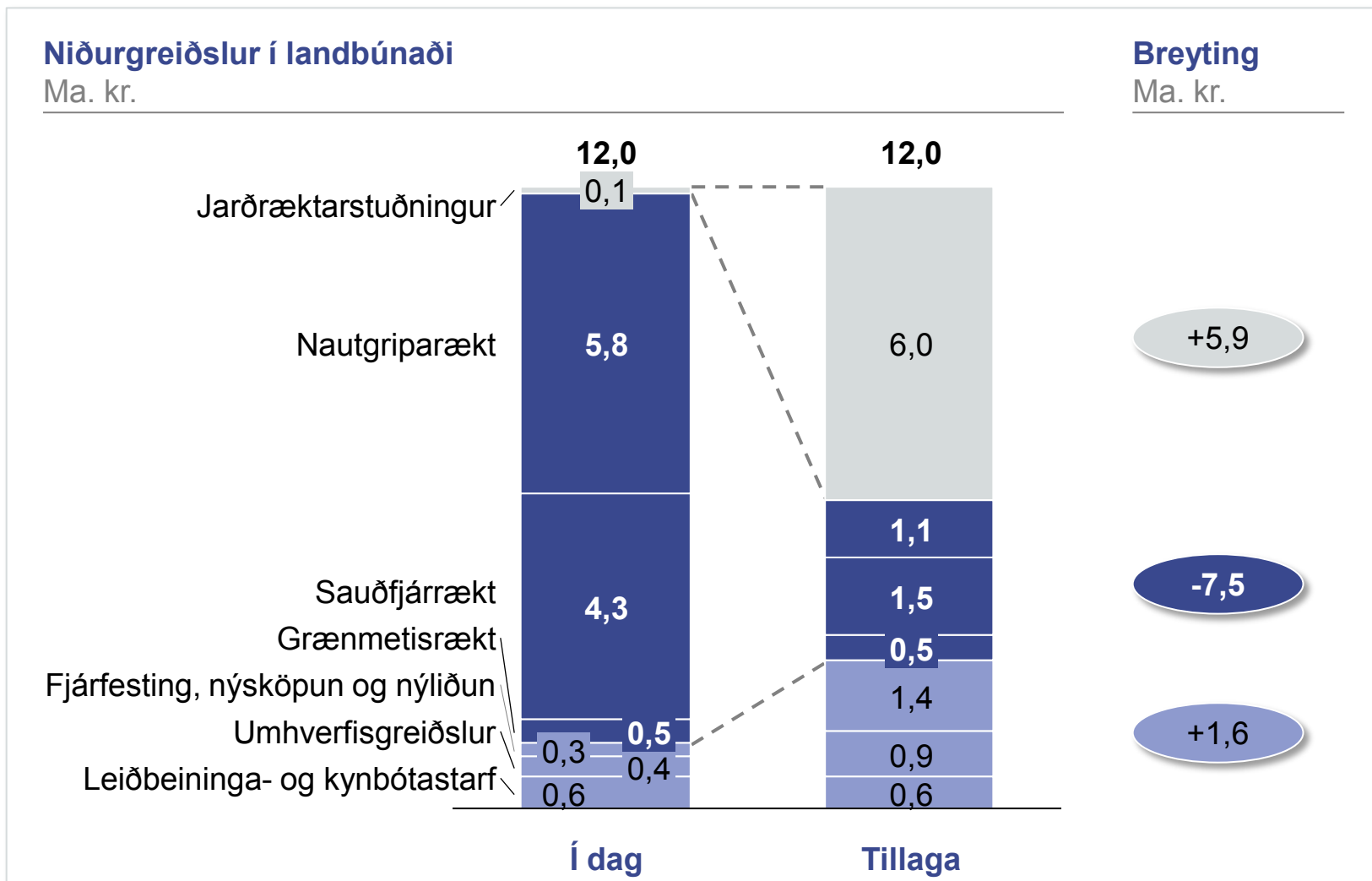
Beingreiðslur skila sér ekki til bænda

Hlutfall styrks sem skilar sér til bænda

- Yfir 60% af landbúnaðarstuðningnum er úthlutað á grundvelli framseljanlegs greiðslumarks
- Nýliðar þurfa að kaupa sig inn í stuðningskerfið
- Kerfið leiðir til **hás fjármagnskostnaðar** og þeir sem hætta búskap taka til sín mjög stóran hluta af hinum virka stuðningi
- Eftir því sem kerfið er lengur í gildi minnkar virkni þess

Niðurgreiðslur þurfa að færast frá sértækum búgreinastuðningi í átt að almennari jarðræktarstuðningi

Lagðar voru fram 7 tillögur sem ætlað er að stuðla að stöðugleika og verðmætasköpun í auðlindageiranum

Auðlindir í heild

① Samræmd stjórnun auðlinda

Orkumál

② Straumlínulagað leyfisveitingarferli

③ Arðbærari orkuframléiðsla

④ Tækifæri í sæstreng

Ferðapjónusta

⑤ Sjálfbær uppbygging ferðamannastaða

Sjávarútvegur

⑥ Langtímasamningar í fiskveiðum

Landbúnaður

⑦ Skilvirkt stuðningskerfi landbúnaðar

Dagskrá

- Innlend þjónusta – umræður
- Auðlindageirinn – stöðumat og umræður
- **Kaffihlé**
- Auðlindageirinn – umræður
- Samantekt og næstu skref

Dagskrá

- Innlend þjónusta – umræður
- Auðlindageirinn – stöðumat og umræður
- Kaffihlé
- **Auðlindageirinn – umræður**
- Samantekt og næstu skref

Dagskrá

- Innlend þjónusta – umræður
- Auðlindageirinn – stöðumat og umræður
- Kaffihlé
- Auðlindageirinn – umræður
- **Samantekt og næstu skref**

Við megum ekki gleyma hvers vegna við erum að ræða um tillögur til aukins hagvaxtar á Íslandi

2011 VLF á mann (staða)

- Lúxemborg
- Noregur
- Bandaríkin
- Sviss
- Írland
- Holland
- Ástralía
- Austurríki
- Kanada
- Svíþjóð
- Þýskaland
- Ísland
- Belgía
- Bretland
- Danmörk
- Finnland
- Japan
- Meðaltal OECD**
- Frakkland
- Kórea
- Ítalía
- Spánn
- Ísrael
- Slóvenía
- Nýja-sjáláland
- Tékkland
- Grikkland
- Portúgal
- Slóvakía
- Eistland
- Pólland
- Ungverjaland
- Síle
- Tyrkland
- Mexíkó

12.

Aukin
hagsæld

Sama
farið

Stöðnun

2030 VLF á mann (staða)

- Lúxemborg
- Noregur
- Bandaríkin
- Ísland (markmið)
- Ástralía
- Sviss
- Holland
- Svíþjóð
- Írland
- Þýskaland
- Kanada
- Austurríki
- Finnland
- Belgía
- Kórea
- Ísland (OECD spá)
- Bretland
- Meðaltal OECD**
- Frakkland
- Japan
- Danmörk
- Tékkland
- Spánn
- Nýja-Sjáláland
- Slóvakía
- Slóvenía
- Ísrael
- Eistland
- Ítalía
- Ísland (stöðnun)
- Grikkland
- Pólland
- Síle
- Ungverjaland
- Portúgal
- Tyrkland
- Mexíkó

4.

15.

28.

Á síðasta fundi ræddum við hvernig við getum lagt okkar lóð á vogarskálarnar í þessu breytingaferli

- Við höfum **rætt þær viðamiklu breytingar** sem verkefnisstjórn hefur lagt fram til eflingar á framtíðarhagvexti
- Þrátt fyrir að ólík sjónarmið séu uppi um forgangsröðun og nákvæma útfærslu tillagna erum við **sammála um að breytinga** sé þörf
- Það er **ábyrgð meðlima vettvangsins** að ganga fram með góðu fordæmi í umræðu um breytingar, stuðla að auknum skilningi á mikilvægi þeirra og skapa umhverfi sem gerir þær mögulegar

Á næsta fundi verður fjallað um tillögur verkefnisstjórnar í alþjóðageiranum og ákvörðun tekin um framhald vettvangsins

SAMRÁÐSVETTIVANGUR
UM AUKNA HAGSÆLD
Iceland Growth Forum

